Οἱ 15η καὶ 16η συναυλίες τῆς Κρατικῆς

Κριτικὴ μουσικῆς

Ὁ *μαέστρος Τσοῦ Χούι, στὴ δέκατη πέμπτη τούτη ἐμφάνιση τῆς κρατικῆς, παρουσίασε ἕνα μεγάλο μέρος ἀπ' τὸ ἀπόθεμα τῶν ἑρμηνευτικῶν δυνατοτήτων του, ἀπόθεμα ποὺ κύρια ἀξιοποιήθηκε στὸ τρίτο ἔργο τοῦ προγράμματος, τὴ «Φανταστικὴ Συμφωνία», ἔργ. 14 σὲ ντὸ μείζ. (1830) τοῦ Μπερλιὸζ (1803—1869). Καὶ εἶναι, ἡ ἐκτέλεση τούτης τῆς συμφωνίας (μετρώντας τὶς προϋποθέσεις ποὺ ἀπαιτεῖ) τὸ ψηλότερο ἴσως ἐπίπεδο ποὺ ἡ ὀρχήστρα δύναται ν' ἀγγίξει. Μέχρι 'δῶ φτάνουν — σὰν ἀποτέλεσμα — οἱ συνισταμένες ὅλων τῶν παραγόντων ποὺ μποροῦν νὰ λογιστοῦν θετικοί: δάσκαλος συγκρατημένος ποὺ ξέρει τί θέλει καὶ πῶς τὸ θέλει, ὀρχήστρα πρόθυμη νὰ τὸν ἀκολουθήσει στὴν δόμηση τοῦ ὅλου, ἀλλὰ καὶ τῆς πιὸ μικρῆς λεπτομέρειας τὴν ὕφανση.

Γιὰ τοῦτο μόνο ἕνα ἢ δυὸ ἔργα στὴ διάρκεια ἔτους, τουλάχιστο, τυχαίνουν τέτιας μεταχείρισης.

Ἡ «Φανταστικὴ Συμφωνία» (ὁρόσημο γιὰ τὴν κατανόηση τῆς ἐξέλιξης τῶν ρομαντικῶν) τοποθετήθηκε ἄδικα ἀπ' τοὺς περισσότερους μουσικολόγους στὸ χῶρο τῆς «περιγραφικῆς» ἢ «προγραμματικῆς» μουσικῆς. Ἡ ἀντιπαραβολὴ της μάλιστα μὲ ὅ,τι «ἀπόλυτη μουσικὴ» καλεῖται, ἄτυχη τὸ λιγότερο εἶναι, γιατὶ προσπαθεῖ νὰ τῆς στερήσει — ἂν τοῦτο εἶναι δυνατὸ — τὴν νοηματικὴ ἐμβέλεια καὶ τὴν ἐποπτικὴ κατανομὴ τῶν πιὸ δύσχρηστων ἠχητικῶν ὄγκων, κατανομὴ ποὺ σκοπεῖ ὄχι στὴν ἁπλοϊκὴ περιγραφὴ συναισθημάτων μὰ στὴν «ἀποδελτίωση» ἑνὸς ψυχισμοῦ ποὺ ἀγκαλιάζει ἕναν ἐκπληκτικὸ ἀριθμὸ πρωτογενῶν καὶ δευτερογενῶν διαθέσεων καὶ καταστάσεων. Ἂν οἱ κλασικοὶ (τῆς «ἀπόλυτης» μουσικῆς) δὲν ἀντιμετώπισαν τέτια προβλήματα, γιατὶ *ἡ μορφὴ τῆς ἀστικῆς κοινωνίας* εἶχε πιὰ ὁλοκληρωθεῖ καὶ τὸ ἐποικοδόμημά μας προχωροῦσε ὁμαλά, ἐνῶ ἀντίθετα οἱ ρομαντικοὶ (τῆς μὴ «ἀπόλυτης» μουσικῆς) δέχονταν τοὺς κραδασμοὺς τεράστιων κοινωνικῶν ἀνακατατάξεων, δὲν φαίνεται νὰ μετράει (τοῦτο ἀκριβῶς ποὺ πρέπει νὰ μετράει) στοὺς μουσικολόγους μας.

Σὲ πεῖσμα τους ὅμως, ἡ συμφωνία αὐτή, ζωντανὴ κι' ἀπόλυτη στὴν ἐκφραστικὴ της, δονεῖ καὶ τὴν πιὸ τελευταία ἶνα τοῦ μὴ - στάσιμου, μὴ - βαλτωμένου, ἀλλ' ἀντίθετα αἰώνιου κι' ἀδιόρθωτου τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς ἐξέλιξης, ἀνθρώπινου μηχανισμοῦ.

Τὸ πόσο μικρὸ φάνηκε — ὕστερα ἀπ' τὴν ὑποχρεωτικὴ ὅσο κι' ἀναγκαία — σύγκριση μὲ τὴν παρακόλουθη συμφωνία — τὸ ἀνάστημα τοῦ Ἄντον Βέμπερν (1883 — 1945), (παρ' ὅλο ποὺ τὸ ἔργο του «Πασσακάλια», 1908, εἶναι τὸ πιὸ «παραδοσιακὸ» ἀπ' ὅσα ἔχει γράψει — πρῶτο μάλιστα στὴν ἀρίθμησή τους) δὲν ἀρκεῖ ὁ χῶρος τοῦτος, γιὰ νὰ τὸ σχολιάσουμε. Ὡστόσο ὅμως πρέπει ν' ἀναφερθεῖ ἐδῶ πὼς ἡ πρόχειρη ὅσο καὶ ἠθελημένη ἀξιολόγηση, ὄχι μόνο τοῦ Βέμπερν μὰ κι' ὅλης τῆς σύγχρονης μουσικῆς (πράγμα ποὺ ἔτρεξαν νὰ κάμουν ὅπως - ὅπως οἱ ἀστοὶ «φιλόσοφοι» τῆς αἰσθητικῆς) πρέπει νὰ ἐπαναπροσδιοριστεῖ μὲ κριτήριο τό, πῶς διαλεχτικὰ ἐξελίχτηκαν (αἱ συνθέτες *αὐτοί*) κι' ὄχι τὸ ἂν ἐξυπηρέτησαν πρόσκαιρες μικροαστικοαναρχικὲς διαθέσεις, τῆς ἐποχῆς τους.

Τὸ δύσκολο — ἀπὸ τεχνικῆς πλευρᾶς — ἔργο, δὲν μπόρεσε παρ' ὅλο ποὺ τίμια προσπάθησε — ἡ ὀρχήστρα νὰ δώσει. Λείπουν ἀκόμα: τεχνικὴ προχωρημένη κι' ἐποπτεία τοῦ ὑλικοῦ ποὺ ἔχει στὰ χέρια της.

Ὁ Τσοῦ Χούι ἂν καὶ στοιχειακὰ πλαισίωσε τὸν τσελίστα Σωτήρη Ταχιάτη, δὲν μπόρεσε νὰ ἐξαλείψει τὰ πολλὰ καὶ συχνὰ ἐπαναλαμβανόμενα ὀλισθήματά του (κυρίως στὶς ψηλὲς περιοχές). Ὄχι μόνο — ἀφοῦ καμιὰ προεργασία δὲν ἔκανε — ὁ Σ. Τ. δὲν ἔπρεπε νὰ ἐμφανιστεῖ, ἀλλ' ἀντίθετα ὁ μαέστρος βάρρεπε νὰ τὸν εἶχε ἐπαμαρίσει ἀπ' τὴν πρώτη κιόλας πρόβα. Ἀφίνουμε 'δῶ κατὰ μέρος τὰ τῆς ἑρμηνείας. Τὸ καλοστημένο ἔργο τοῦ Ντάντσι (1763 — 1826) μόνο ἀπ' τὴν ἀφοσίωση τῆς ὀρχήστρας μπόρεσε νὰ διασωθεῖ.

*

Τὴ δέκατη ἕκτη συναυλία τῆς κρατικῆς εἶχε στὰ χέρια του ὁ Ἀλ. Συμεωνίδης. Τὴν ἄφησε ὅμως ἀπ' τὰ πρῶτα κι' ὅλας μέτρα τοῦ ἔντεχνα παραφουσκωμένου συμφωνικοῦ ποιήματος «Ντὸν Ζουὰν» (1888) τοῦ Ρίχαρντ Στράους *(1864—1949)*. Εἴτε γιατὶ ὁ διάχυτος λυρισμὸς τοῦ ἔργου τὸν συνεπῆρε καὶ τὸν ἀπεγκείωσε σὲ σφαῖρες ἄλλες, εἴτε γιατὶ ἡ ὀργάνωση τοῦ ὑλικοῦ δὲν ἦταν προσεγμένη (χάλκινος ξεσομένος, διαχωρισμὸς τῶν πλάνων ἀσαφής, ἔγχορδα μουντὰ καὶ συχνὰ φάλτσα), πράγμα ποὺ φυσικὰ πήγασε ἀπ' τὴν «ἀνάτασή» του αὐτὴ καὶ μόνο.

Ἔτσι περνώντας ἀδασάνιστα τὸν δύσκολο Μότσαρτ («Κοντσέρτο γιὰ βιολὶ κι' ὀρχήστρα» σὲ ρὲ μείζ. ἀρ 2 K.V. 211, 1775) ὕστερα ἀπὸ μιὰ μεσογειοποίησή του, ἄχαρη καὶ πλαδαρή, (δὲν ὑστέρησε καθόλου σὲ τοῦτο ἡ σολίστ Ἰσμήνη Χρυσοχόου - Κάρτερ) ἴσως — ἄφησε θάταν καλύτερα νὰ ποῦμε — *στὴν ὀρχήστρα κάθε πρωτοβουλία* μ' ἀποτέλεσμα — φυσικότατο μάλιστα — τὴν πλήρια κατάρρευση τοῦ «συμφωνικοῦ οἰκοδομήματος» ἀρ. 3 σὲ φα μείζ ἔργ. 90 τοῦ Μπράμς. (Θέατρο ΡΕΞ, 10 καὶ 24.3.75).

ΧΑΡΗΣ ΒΡΟΝΤΟΣ

Η ΤΕΧΝΗ ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΟ ΛΑΟ

ΜΝΗΜΕΙΟ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΑΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Ζήση Σκάρου: «Οἱ Κλοῦβες»

Αὐτὲς τὶς μέρες κυκλοφορεῖ σὲ τέταρτη ἔκδοση τὸ χρονικὸ τῆς κατοχῆς τοῦ ἐκλεκτοῦ πεζογράφου Ζήση Σκάρου «Οἱ Κλοῦβες». Ὁ συγγραφέας, ὁ ὁποῖος εἶχε συλληφθεῖ ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς καταχτητὲς καὶ βασανιστεῖ στὰ κρατητήρια τῆς ὁδοῦ Μέρλιν, τελικὰ κλείστηκε στὸ Χαϊδάρι. Τὶς συνθῆκες αὐτοῦ τοῦ κολαστηρίου ποὺ δημιούργησαν οἱ Ναζὶ στὴν Ἑλλάδα, τὶς ἔχει περιγράψει ὁ Θέμος Κορνάρος στὸ περίφημο «Χαϊδάρι» του. «Οἱ Κλοῦβες» τοῦ Ζ. Σκάρου εἶναι τὸ δεύτερο λογοτεχνικὸ βιβλίο ποὺ ἔχει γραφεῖ γι' αὐτὸ τὸ στρατόπεδο συγκέντρωσης. Ὁ Σκάρος ἔζησε τὴ ζωὴ ποὺ ἔζησαν ὅλοι οἱ κρατούμενοι τῆς φυλακῆς καὶ τὴν περιγράφει μ' ἕνα τρόπο φυσικό, ἁπλό, ἤρεμο, θὰ λέγαμε, χωρὶς τὴν ἀνησυχία μήπως ὁ ἀναγνώστης του ἔτσι δὲν αἰσθανθεῖ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς φρίκης ποὺ τύλιγε τὸ Χαϊδάρι. Αὐτὴ ἡ ἠρεμία, ἡ σιωπὴ εἶναι τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς ἀτμόσφαιρας τοῦ τρόμου. Ἴσως εἶναι αὐτὸς ὁ τρόπος ποὺ βοήθησε τὸν συγγραφέα, μὲ τὸ χρονικὸ τοῦτο τῆς κατοχῆς, νὰ προσθέσει στὴ νεοελληνικὴ — ἀλλὰ καὶ στὴν παγκόσμια — λογοτεχνία ἕνα μνημεῖο τῆς ἀντιστασιακῆς πεζογραφίας.

Ἐπὶ πλέον, ὁ Σκάρος μὲ τὶς «Κλοῦβες» του δίνει καὶ πλευρὲς τῆς κατοχικῆς σκλαβιᾶς τῆς χώρας, ποὺ κανεὶς ἄλλος δὲν ἔδωσε. Τὸ ἄγχος τῶν κρατουμένων, ποὺ οἱ Γερμανοὶ κλείναν στὰ βαγόνια - κλοῦβες καὶ τὰ πρόσθεταν στὶς ἁμαξοστοιχίες μὲ πυρομαχικὰ ἢ γερμανικὸ στρατό, γιὰ νὰ ἀναγκάζουν τοὺς ἀντάρτες νὰ σκέπτονται τὴ ζωὴ τῶν ὁμήρων καὶ νὰ ἀποφεύγουν τὶς ἐπιθέσεις καὶ τὶς ἀνατινάξεις τῶν στρατιωτικῶν τραίνων

Πρέπει ἀκόμα νὰ προσθέσουμε ὅτι μὲ τὶς σελίδες ποὺ ἀφιερώνονται στὴν ἀντίσταση τῶν γυναικῶν ἔξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τοῦ Χαϊδαριοῦ καὶ τὴ δράση τῶν ἀνταρτῶν γύρω ἀπὸ τὰ τραῖνα μὲ τὰ βαγόνια - κλοῦβες, τὸ βιβλίο ἀποπνέει πατριωτικὴ καὶ ἀντιστασιακὴ ἀνάταση.

Καταχωροῦμε παρακάτω τὸ 13ο κεφάλαιο ἀπὸ τὶς «Κλοῦβες».

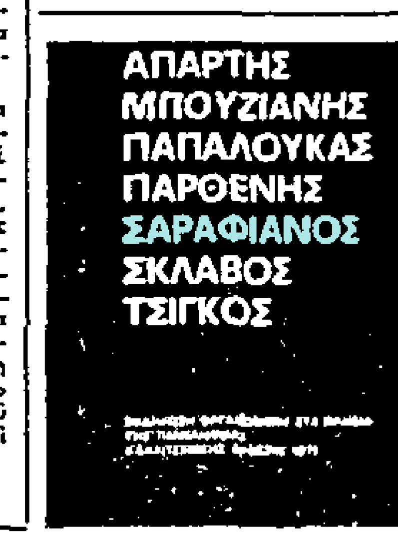

ΜΟΛΙΣ ξεκινήσαμε ἀπ' τὴν Κόρινθο. Εἴμαστε κουρασμένοι, ἄυπνοι, ἔχουμε τρία μερόνυχτα ποὺ ταξιδεύουμε συνέχεια. Στὰ δρομολόγια τῶν τραίνων δὲν κρατιέται σειρά. Εἶναι φανερὸ πὼς κάτι γίνεται. Στὸν ἀμαξωτὸ δρόμο βλέπουμε συχνὰ φάλαγγες κ' οἱ σταθμοὶ ἔχουν γεμίσει ἀπὸ φορτηγὰ βαγόνια. Πολλὲς φορὲς τὸ τραῖνο μας ξεπερνιέται ἀπὸ δυὸ καὶ τρία *ἄλλα μὲ πολεμικὸ ὑλικό. Οἱ κλοῦβες* μπλέκονται πότε μπρός, πότε πίσω, δὲν ἔχουν πρόγραμμα καὶ φοβᾶμαι πὼς θὰ 'ναι πολὺ δύσκολο νὰ τὶς παρακολουθοῦν οἱ ἀντάρτες.

Εἶναι πρωὶ κ' ἡ *ζέστη* δὲν ἔχει δυναμώσει ἀκόμα. *Μερικοὶ* στέκονται ὄρθιοι, ἄλλοι εἶναι ξαπλωμένοι. Κάθομαι σὲ μιὰ γωνιά, χωρὶς διάθεση. Ἡ Χριστίνα ἔχει χαθεῖ. Εἶναι ἀρκετὲς μέρες ποὺ δὲν τὴ βλέπω στοὺς σταθμούς. Σήμερα ἔφεραν στὴν Κόρινθο τὰ κατάλοιπα ἀπὸ ἕνα κομμάντο τῆς πελοποννησιακῆς γραμμῆς. Ἀπ' τοὺς εἰκοσιπέντε δὲν εἶταν οὔτε οἱ μισοί. Μπῆκαν στὸ φυλάκιο ζαβλακωμένοι καὶ δὲν ἔβγαζαν μιλιά. Μονάχα μὲ τὸ *Γραφεῖο τῆς κλούβας* μίλησε κάποιος. «Ἀλλ' ἂς μὴ γίνεται θόρυβος πολύς», εἶπε. «Δὲ χρειάζεται ἄλλη φωτιά. Μπορεῖ νὰ μᾶς κάνει ἄνω - κάτω...».

Στὴ γραμμή τους εἶχε σκάσει μιὰ μίνα. Πέρασε πρῶτα ἡ κλούβα μὲ τὴ μηχανὴ καὶ ἡ ἔκρηξη ἔγινε στὴ μέση ἀπ' τὸ τραῖνο. Τὰ βαγόνια εἶταν γεμάτα πυρομαχικά. Ἀνατινάχτηκαν τὰ περισσότερα καὶ καίγονταν. Ἡ μηχανὴ μὲ τὴν κλούβα εἶχαν ξεκόψει καὶ κύλισαν πιὸ κάτω. Στρατὸ τὰ τραῖνο δὲν εἶχε. Σκοτώθηκαν δυὸ Γερμανοί, μὰ οἱ ὅμηροι κ' ἡ κλούβα δὲν ἔπαθαν τίποτα.

Ἕνας ἀξιωματικός, ποὺ συνόδευε τὸ τραῖνο, πλησίασε τότε τὸ *λοχία τῆς φρουρᾶς καὶ κάτι τοῦ* εἶπε. Ἐκεῖνος φαινόταν νὰ διστάζει. Ἔγραψε ἕνα σημείωμα ὁ ἀξιωματικὸς καὶ τοῦ τόδωσε. Ὁ λοχίας πῆγε κι' ἄνοιξε τὴν κλούβα. Κατέβηκαν οἱ κλουβῖτες κι' ἀμέσως ἡ φρουρὰ μὲ πέντ' ἕξη ἄλλους στρατιῶτες, ποὺ εἶταν στὰ τραῖνο, τοὺς περικύκλωσαν. Ὁ ἀξιωματικὸς μέτρησε πέντε καὶ τοὺς χώρισε. Τοὺς ἔσυραν παραπέρα καὶ τοὺς σκότωσαν. Μετὰ ξεχώρισε ἄλλους πέντε καὶ συνέχεια τρίτη πεντάδα. Καὶ τοὺς δεκαπέντε τοὺς θέρισαν πέντε - πέντε μὲ τὸ πολυβόλο. Τοὺς ἄλλους ποὺ ἔμειναν, ἔδωσε ἐντολὴ ὁ ἀξιωματικὸς νὰ τοὺς *κλείσουν* πάλι στὴν κλούβα.

— Εἶδες; Ἀπ' τοὺς εἰκοσιπέντε οἱ δεκαπέντε λείπουν, μοῦ ψιθύρισε ὁ Λαθούρας, ὅταν τοὺς ἔφεραν στὸ φυλάκιο.

— Κάπου ἀλλοῦ θὰ τοὺς πήγαν.

Ὁ Λαθούρας κούνησε τὸ κεφάλι του, χωρὶς νὰ πιστέψει.

Στὴν Ἀθήνα, ὕστερα ἀπ' τὸ ἀσταμάτητα τριήμερο σύρε κ' ἔλα, μᾶς πῆγαν στὶς φυλακές. Φτάσαμε *ἀργὰ καὶ δὲν προλάβαμε τὸ* βραδινὸ συσσίτιο.

Τὸ πρωὶ μᾶς ἔβγαλαν νὰ πάρουμε ταΐ. Δίπλα στὸ χτίριο, ὅπου μέναμε, εἶταν οἱ βρύσες. Ἀφοῦ πλυθήκαμε καὶ γεμίσαμε τὸ κανάτι νερό, μπήκαμε στὴ γραμμή. Τὸ καζάνι εἶταν στὴν αὐλή, κάτω ἀπ' τὸ δέντρο. Καθένας ποὺ ἔπαιρνε τὸ μερτικό του καὶ τελείωνε, πήγαινε μετὰ στὶς βρύσες νὰ ξεπλύνει τὸ κύπελλό του. Ὁ σκοπὸς μᾶς ἄφησε νὰ περπατήσουμε λίγο στὴν αὐλή.

Δὲν εἶχε βγεῖ ὁ ἥλιος ἢ δὲν εἶχε ἀνέβει τόσο ψηλά, γιὰ νὰ πέφτει μέσα ἀπ' τοὺς τοίχους ποὺ ὀρθώνονταν γύρω της. Ἡ πρωινὴ δροσιὰ εἶταν πολὺ εὐχάριστη. Ἄλλοι ἔκαναν βόλτες κι ἄλλοι κάθονταν στὸ πεζούλι, κάτω ἀπ' τὸ δέντρο, χαζεύοντας μὲ τὰ σπουργίτια, ποὺ ἔπαιζαν.

Χαμηλὰ στὸν τοῖχο τῆς φυλακῆς εἶταν τὸ παραθυράκι ἀπ' τὸ θάλαμό μας καὶ στὸ συνεχόμενο ὑπόγειο ἕνα ἄλλο καγκελλόφραχτο παραθυράκι. Εἶδα τὸν Πανούση νὰ στέκεται μπροστὰ ἐκεῖ καὶ νὰ μοῦ γνέφει. *Πλησίασα. Ὁ Πανούσης*, καπνίζοντας τὸ τσιγάρο του μοῦ εἶπε νὰ σκύψω μὲ τρόπο καὶ νὰ κοιτάξω μέσ' ἀπ' τὸ παραθύρι. Ἀνατρίχιασα. Ἐκεῖνο ποὺ σάλευε στὸ θαμπὸ φῶς τοῦ ὑπόγειου δὲν εἶταν ἄνθρωπος. Εἶταν ἀληθινὸς σκελετὸς ἀνθρώπου, ποὺ μποροῦσες νὰ μετρήσεις τὰ κόκκαλά του. Ὁ θάνατος εἶχε ρυπανίσει τὶς σάρκες ἀνάμεσα στὰ πλευρά του καὶ μόνο τὸ πεῖσμα τῆς ζωῆς, λές, τοῦ ἔμενε ἀκόμα. Σύρθηκε κάτω ἀπ' τὸ παραθύρι κι ἀκούστηκε τὸ τρίξιμο τῆς ἁλυσίδας, ποὺ εἶταν δεμένη στὰ πόδια του. Τὰ χέρια του περασμένα κεῖνα σὲ χειροπέδες, σηκώθηκαν νὰ φτάσουν τὰ κάγκελλα καὶ τὰ *στεγνά του χείλια τάνυσαν*, στρογγύλεψαν, σὰ χωνί, νὰ ρουφήξουν: οὔ, οὔ, οὔ.

— Τσιγάρο θέλει, λέει ὁ Πανούσης.

— Νὰ προσέξουμε τὸ σκοπό.

— Οὔ, οὔ, οὔ... ἀπὸ κάτω πάλι τὰ μουκάνισμα.

— Βγάλε ἕνα τσιγάρο κ' ἑτοίμασέ το.

Ἔσκυψα τάχα νὰ ξύσω τὸ πόδι μου.

— *Κοὺρτ* Κλάϊνμπεργκ, ἀντιφασίστ, ἀκούω ἕναν ψίθυρο.

Ὁ *σκοπὸς* δηματίζε ἀπέναντι ἀμέριμνος. Μόλις ἔστριψε, σκύβει γρήγορα ὁ Πανούσης κοντὰ στὸ παραθύρι κι ἀφήνει νὰ πέσει μέσ' ἀπ' τὰ σίδερα ἕνα ἀναμμένο τσιγάρο. Περιμέναμε ὅσο νὰ τὸ βρεῖ ὁ κρατούμενος κι ὅταν τὸν εἴδαμε νὰ καπνίζει φύγαμε ἀπ' τὸ παράθυρο.

Σὲ λίγο φάνηκαν νὰ ἔρχονται ἀπ' τὴν εἴσοδο καμιὰ *δεκαριὰ στρατιῶτες* ὁπλισμένοι. Ἕνας ἀξιωματικὸς ἔτρεξε πιὸ μπροστὰ καὶ πλατάγισε τὸ μαστίγι του στὸν ἀέρα, σὰ σινιάλο νὰ μᾶς κλείσουν μέσα. Ὁ σκοπὸς ἔβαλε τὶς φωνὲς καὶ μαζεύοντάς μας βιαστικὰ μᾶς ἔκλεισε στὸ ὑπόγειο.

Οἱ στρατιῶτες, φαίνεται, σταμάτησαν κάπου. Ἀκούσαμε τὰ παραγγέλματα τοῦ ἀξιωματικοῦ. Δὲ θὰ πέρασε ἕνα λεπτὸ καὶ τοὺς εἴδαμε σὲ δυὸ σειρὲς ἀπ' τὸ φεγγίτη, νὰ προχωροῦν πρὸς τὶς βρύσες. Στὴ μέση εἶχαν τὸν Κοὺρτ Κλάϊνμπεργκ, μ' ἕνα σάλι σταχτὶ τυλιγμένο στὴ μεριά του.

Θυμήθηκα τὸν Πανούση ποὺ εἶχε πεῖ, ὅταν πρωτοήρθαμε στὶς φυλακὲς Ἀβέρωφ, πὼς κάπου κεῖ γίνονται ἐκτελέσεις. Μιὰ ὁμοβροντία ἔφτασε πνιγμένα στὸ θάλαμο κι ἀκολούθησε ἡ χαριστικὴ βολή.

Ἄϊντε, Κοὺρτ Κλάϊνμπεργκ, ἡ ἀνωτερότητα τῆς ἀριανῆς σου φυλῆς δὲ μπόρεσε νὰ σὲ σώσει. Ἕνας ἄλλος χωρισμός, πιὸ βαθύς, χέρια τὸ ἴδιο ἀριανά, μὰ τόσο διαφορετικὰ σ' ἅρπαξαν ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ λαοῦ, *ποὺ δὲ δέχτηκες* νὰ τὸν προδώσεις. Στὴ μικρὴ τούτη χώρα, ποὺ ἴσως νὰ εἶχες κάποτε διαβάσει τ' ὄνομά της στὰ βιβλία, ἔλαχε νὰ γίνει τὸ μνημόσυνό σου ἀπὸ μιὰ εἰκοσάδα ἀνθρώπους, ποὺ βρέθηκαν μάρτυρες τῆς τύχης σου, στὸ γειτονικὸ μὲ τὸ δικό σου ὑπόγειο. Ἂς εἶναι, οἱ λαοὶ ἀγαποῦν παντοῦ τὸ ἴδιο.

Τὴν ἴδια μέρα, κατὰ τὸ βραδάκι, μᾶς πῆραν γιὰ ταξίδι. Ὅταν γυρίζαμε τ' ἄλλο βράδι ἀπ' τὴν Κόρινθο, στὸ σταθμὸ τῶν Ἁγίων Θεοδώρων ἄκουσα τ' ὄνομά μου. Μοῦ φάνηκε παράξενο. Ἔξω ἀπ' τὴν Ἐλευσίνα καὶ τὴν Ἀθήνα, σὲ κανένα ἄλλο σταθμὸ δὲ μ' εἶχαν ζητήσει ὡς τότε. Σηκώνω τὸ κεφάλι μου ἀπ' τὰ παραπέτα, φωνάζοντας «ἐδῶ» καὶ κοιτάζω. Δυὸ ἄγνωστες κοπέλλες, ντυμένες τὴ μπλούζα τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, μιλᾶνε μὲ τὸ λοχία τῆς φρουρᾶς. Βαστᾶνε ἡ καθεμιὰ ἀπὸ ἕνα δέμα καὶ μερικὰ τσιγάρα. Δίνουν τὰ δέματα στὸ λοχία νὰ τὰ ψάξει. Ὅσο νὰ τὰ πάρουν πίσω, σφύριξε τὸ τραῖνο. Δυὸ κουτιὰ τσιγάρα ἔβαλαν στὸ *χέρι τοῦ λοχία* καὶ καιτώντας μὲ ἡ μιὰ κοπέλλα στὰ μάτια, ἔδωσε σὲ μένα ἄλλα δυό, μαζὶ μὲ τὰ τρόφιμα ποὺ περνοῦσαν βιαστικὰ μέσ' ἀπ' τὸ συρματόπλεγμα.

Τέτιο καρφωτὰ κοιτάγματα ἀπ' ἄξω καὶ διασύνες κι ἄλλες φορὲς δοκιμάσαμε. Ἐκείνη ἡ γυναίκα τοῦ Πανούση εἶχε καταπληχτικὴ ἱκανότητα νὰ μᾶς περάσει καμουφλαρισμένα πακέτα καὶ σημειώματα. Μὰ ἡ Πανούση ἐρχόταν μονάχο στὸ σταθμὸ τῆς Ἐλευσίνας.

Οἱ ἐρυθροσταυρίτισσες μᾶς εἶχαν δώσει ἕνα δελτίο εἰδήσεων. Μόλις ξεκίνησε τὸ τραῖνο, ἔρριξα μιὰ ματιά. Στὸ περιθώριο ἦταν γραμμένο μὲ μολύβι: «Σὲ χαιρετῶ ἀπ' τὸ βουνό. Ἡ μέρα τῆς λευτεριᾶς πλησιάζει...».

Σὰ νὰ φώτισε κάποια λάμψη μπροστά μου, μοῦ φάνηκε κι' ἔδιωξε τοὺς φόβους, ποὺ φέρνει κατὰ καιρὸ μιὰ ἀπότομη ἐξαφάνιση. Μετὰ ἡ λάμψη αὐτὴ σκοτείνιασε. Ἡ χαρὰ διαλύθηκε καὶ στὴ θέση της ἦρθε ἡ ἀνησυχία, κάτι τὸ ἀκαθόριστο. Ὅμως βλέποντας πάλι *τὸ τσαλακωμένο χαρτὶ* ποὺ κρατοῦσα στὰ χέρια μου, ἀναλογίστηκα ἀπὸ ποῦ ξεκίνησε, μὲ πόση στοργὴ φυλάχτηκε, ὅσο νὰ φτάσει στὸν προορισμό του. Τὸ κενὸ ποὺ εἶχε ἀφήσει γιὰ μιὰ στιγμὴ μέσα μου ἡ ἀμηχανία μὲ μιᾶς γέμισε. Χαρά, φόβος καὶ θέληση φούντωσαν ὅλα μαζί. Ἔνοιωθα τὴν ἀνάγκη νὰ τὸ πῶ σὲ κάποιον. Ἔδειξα μὲ τὸ βλέμμα μου τὰ γράμματα τῆς Χριστίνας στὸ Γαλάνη.

— Μπράβο! Αὐτὰ εἶναι σπουδαῖο! Ἔχει καὶ γιὰ μᾶς σημασία...

Ἄνοιξα φανερὰ τὸ δελτίο καὶ φωνάξαμε καὶ τοὺς ἄλλους ν' ἀκούσουν. Διάβαζα καθαρά, μ' ἐνθουσιασμό, ὅπως διαβάζει κανένας τὸ πρῶτο ἐρωτικὸ γράμμα, ποὺ παίρνει.

Τί ὑπέροχοι αὐτοὶ οἱ Σοβιετικοὶ ἄνθρωποι! Τοὺς πῆραν φαλάγγι τοὺς φασίστες. Ἡ στρατιὰ τοῦ νότου ἔφτασε στὰ Γαλάτσι!

Τὸ δελτίο ἔγραφε ἀκόμα πὼς οἱ ἀντάρτες στὴν Πελοπόννησο ἀντιμετώπισαν μὲ ἐπιτυχία τὶς ἐπιθέσεις τῶν Γερμανῶν, χτύπησαν καὶ ἐξουδετέρωσαν πολλὰ φυλάκιά τους κι ἀλλοῦ τοὺς ἔκοψαν τὶς συγκοινωνίες. Εἰδήσεις γιὰ ὕποπτες μετακινήσεις στρατοῦ, ἀντικατάσταση μαχίμων τμημάτων καὶ ἐγκατάλειψη ὄχι τόσο σημαντικῶν θέσεων, ἄφηναν τὴν ἐντύπωση, ὅτι οἱ Ναζῆδες ἄρχισαν νὰ ἀδειάζουν τὴν Πελοπόννησο.

— Κρατᾶτε μὲ τὰ δόντια, παιδιά! ἔμπηξε μιὰ φωνὴ ὁ Στεφανιώτης. Ἔρχεται, πρέπει νὰ τὴν καλωσορίσουμε τὴ Λευτεριά...

— Πῶς θάναι, ἀλήθεια; Πῶς *θάρθει σὲ μᾶς;*

Ἡ μιὰ ἐρώτηση ἔφερε τὴν ἄλλη, τὸ ἕνα ὄνειρο τ' ἄλλο. Τὸ δελτίο διαβάστηκε ὁμαδικά, τὸ πῆρε ὁ καθένας στὰ χέρια του νὰ τὸ χαρεῖ στὰ γιομάτα, ἔγιναν κρίσεις, δούλεψε ἡ φαντασία, ἄλλα ξεχάστηκαν κι ἄλλα ἦρθαν φτερουγίζοντας θριαμβικὰ σὰ μὲ τὰ φτερὰ τῆς νίκης. Πρὶν μποῦμε στὸ σταθμό, μόλις βγαίναμε ἀπὸ κάθε σταθμό, τὸ τραγούδι ἀνέβαινε μόνο στὰ χείλη, ξεσποῦσε, νικοῦσε τὸ θόρυβο τῆς μηχανῆς, ἔσμιγε μὲ τὸν ἀέρα, κι' ἔτρεχε πετώντας πάνω καὶ πέρα ἀπ' τὰ σύρματα!

ΖΩΗ ΚΑΙ ΠΑΛΗ

Ὥρα Κύπρου

Χωρὶς ἐξαίρεση, χωρὶς διαφορὲς καὶ προκαταλήψεις, τὰ νιάτα τῆς Κύπρου, τῆς Ἑλλάδας, τῆς Εὐρώπης, τῆς Οἰκουμένης δώσανε προχθὲς τὸ «παρὼν» στὴν Πάντειο Σχολὴ γιὰ τὴ χιλιάκριβη ματωμένη μας Κύπρο.

Ἡ φωνή τους, βροντερή, βροντερή, ἄδολη μᾶς ζέσταινε τὴν καρδιά.

Ἐλευθερία στὴν Κύπρο! Κύπρος ἑνιαία, ἀνεξάρτητη ἀδιαίρετη, ἀδιχοτόμητη, χωρὶς ξένα στρατεύματα καὶ ἰμπεριαλιστικὲς ἐπεμβάσεις! Κύπρος μὲ τὸν πρόεδρο Μακάριο μὲ ἐλεύθερο τὸ Λαό της!

Τὰ νιάτα ἔχουν θάρρος καὶ παρρησία. Δὲ ψευτίζουν. Μισοῦν τὴν ὑποκρισία. Τὰ νιάτα τῆς οἰκουμένης ὁρίζουν ἀπὸ τώρα τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητας. Τὰ σημερινὰ νιάτα εἶναι μιὰ ὑπεύθυνη πρωτοπορία. Ὁρμητικὴ ἴσως. Κάπως προκλητικὴ καὶ ἀδιάφορη στὶς παλιὲς συντηρητικὲς ἀντιλήψεις τῶν κυριάρχων ποὺ τὶς σαρκάζουν χωρὶς ἔλεος. Ὡραῖοι ἄνθρωποι μὲ βαθιὰ ἐπίγνωση τῆς ἐποχῆς τους καὶ τῆς ἀποστολῆς τους.

Αὐτὰ τὰ νιάτα τὰ ἐλεύθερα καὶ φωτισμένα ἀπὸ τὴ Σοβιετικὴ Κομσομόλ, τὶς λαϊκὲς δημοκρατίες μέχρι τὶς ἀντιπροσωπεῖες ὅλων τῶν παρατάξεων, ὅλων τῶν Νεολαιῶν, τῆς ΕΔΗΝ, τοῦ ΟΝΝΕΔ, τοῦ ΠΑΣΟΚ, τοῦ Ρήγα Φεραίου, τῆς Διεθνικῆς Ὀργάνωσης Σοσιαλιστικῆς Νεολαίας, τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἕνωσης Νέων Χριστιανοδημοκρατῶν, τῆς Κομμουνιστικῆς Νεολαίας Ἑλλάδας. Χωρὶς καμιὰν ἐπιφύλαξη, χωρὶς καμιὰ προκατάληψη ἐγκρίνουν καὶ ἐπευφάνουν τὸ χαιρετισμὸ τοῦ ΚΚΕ στὴ συνδιάσκεψή τους:

«Θεωροῦμε τὸν ἀγώνα γιὰ μιὰν ἀνεξάρτητη, κυρίαρχη, ἑξαρτι κα ἀκέραιη Κύπρο, συναρτημένο μὲ τὸν ἀγώνα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ γιὰ τὴ Δημοκρατία καὶ τὴν ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία, κοινὸ ἀγώνα τῶν λαῶν γιὰ τὴ μετατροπὴ τῆς Μεσογείου καὶ τῶν Βαλκανίων σὲ ζώνη εἰρήνης γιὰ τὴ διεθνῆ ὕφεση...».

Νὰ ἕνας δρόμος ποὺ ὁδηγεῖ στὴ βαλκανικὴ καὶ Παγκόσμια ἀδελφοσύνη! Στὴν προχθεσινὴ Συνδιάσκεψη θάπαιρναν μέρος μὲ τὴν ἴδια φλόγα καὶ τὸ ἴδιο πάθος καὶ Τοῦρκοι ἀκόμα φωτισμένοι καὶ ματωμένοι νέοι ἀγωνιστὲς ἂν δὲ λυσσομανοῦσε στὴ χώρα τους ἡ βία, τὸ αἷμα, τὰ μπουντρούμια καὶ ὁ ἄγριος συδινισμὸς μὲ τὴν γκαγκστερικὴ ἀμερικάνικη εὐλογία —ποὺ ματοκύλησε μὲ τὶς ὀρδὲς τοῦ «Ἀττίλα» τὸ νησὶ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ὀμορφιᾶς.

Θυμᾶμαι στὸ Μόναχο αὐτὰ τὰ διεθνῆ νιάτα, ὅταν ὄργιαζε ἡ χούντα στὴ χώρα μας. Στὶς διαδηλώσεις ποὺ καλοῦσαν οἱ μετανάστες καὶ οἱ φοιτητές μας μὲ τὸ σύνθημα, «Κάτω ἡ χούντα στὴν Ἑλλάδα!» Πλημμυροῦσαν οἱ πλατεῖες καὶ οἱ λεωφόροι. Ὅλα τὰ ἔθνη, ὅλες οἱ φυλές. Ὅλοι οἱ νέοι ἐπὶ ποδὸς πολέμου. Καὶ πρῶτοι πρῶτοι οἱ γερμανοὶ νεολαῖοι μὲ τὰ λάβαρά τους. Μὲ τὸ σταυρὸ οἱ χριστιανικὲς νεολαῖες. Μὲ τὰ σφυροδρέπανα στὸ πέτο οἱ κομμουνιστές, οἱ σοσιαλιστές, οἱ Τσὲ - Γκεβαρικοί.

— Χεράους γκρίχεν Τζιούνικ!

Κι ἕνα πάθος! Μιὰ ὁρμή! Ἕνας νεολαιΐστικος διεθνισμός! Ἰταλοί, Τοῦρκοι, Πορτογάλοι, Ἀλγερινοί, Λαμπράκηδες, Γιουγκοσλάβοι, Μαροκινοί, Ἄραβες ἀπ' τὴ Συρία, ἀπ' τὴν Αἴγυπτο, Σουδανοί, Σπανιόλοι, ἕνας συναγερμὸς ποὺ βροντοῦσε καὶ προχωροῦσε...

— Κάτω ἡ χούντα!

— Ἀμπάσο χούντα!

— Κάχρ ἐλσοὺν χούντα!

— Βίβα Λιμπερτά!

— Λευτεριὰ στὴν Ἑλλάδα μας!

Σὲ τέτιες ὑπέροχες διεθνικὲς ἐξάρσεις ἡ συγκίνηση μετατρέπεται σὲ δάκρυα χαρᾶς καὶ ἐλπίδας. Χωρὶς καμιὰν ἀμφιβολία στὸ γκρέμισμα τῆς δικτατορίας ἐδῶ συντελέσαν καὶ οἱ νεολαιΐστικες διεθνικὲς ἐκεῖνες ἐκδηλώσεις. Εἶναι ἀκαταμάχητα τὰ νιάτα τῆς Οἰκουμένης στὸν ἀγώνα τοῦ καλοῦ.

Καὶ εἶναι μιὰ ὑπέροχη, σπουδαία καὶ πολὺ σημαντικὴ γιὰ τὴν Κύπρο μας ἡ προχτεσινὴ Συνδιάσκεψη. Ἂς φτερακίσουν λοιπὸν *στὸν πλανήτη μας σὰν περιστέρια* τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς Εἰρήνης αὐτὰ τὰ νιάτα.

Ἡ Κύπρος περιμένει...

ΝΙΚΟΣ ΦΙΛΙΚΟΣ

Ἡ φετινὴ Πανελλήνια Ἔκθεση

καλλιτεχνικὸ - κοινωνικὸ γεγονὸς

Σὲ μιὰ πρωτόγνωρη ἀτμόσφαιρα σοβαρότητας καὶ καλλιτεχνικῆς εὐθύνης βρίσκεται τὸ πλῆθος τῶν ἐπισκεπτῶν τῆς Πανελλήνιας Καλλιτεχνικῆς Ἔκθεσης, ποὺ ἐγκαινιάστηκε τὴ Δευτέρα, 7 Ἀπρίλη, στὸ Ζάππειο καὶ θὰ κρατήσει ὡς τὶς 20 τοῦ Μάη. Ἡ ἐπιλογὴ τῶν ἔργων, ὁ τρόπος ἔκθεσης καὶ ἡ ὀργάνωση τῶν χώρων, γενικὰ ὁ καινούργιος τρόπος ὀργάνωσής της, πείθουν ὅτι πρόκειται γιὰ ἔκθεση ποιότητας. Ἴσως γιὰ τὴν πρώτη τέτια μετὰ ἀπὸ δεκαετίες. Φυσικὰ αὐτὸ δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι τυχαῖο. Ἔρχεται σὰν ἡ λογικὴ συνέπεια τῶν κατακτήσεων ποὺ πραγματοποίησαν οἱ καλλιτέχνες τοῦ εἰκαστικοῦ χώρου.

Οἱ προηγούμενες πανελλήνιες ὀργανώνονταν ἀπ' τὸ ὑπουργεῖο μὲ ἐπιτροπὲς ποὺ διόριζε ὕστερα ἀπὸ δική του ἐπιλογή. Τὴν ὀργάνωση καὶ παρουσίαση τῆς φετινῆς ἀνάλαβαν οἱ ἴδιοι οἱ καλλιτέχνες, μὲ ἐπιτροπές τους, ποὺ ἐκλέχτηκαν μὲ ψηφοφορία σὲ Γενικὴ Συνέλευση ἀπὸ τὴ συντριπτικὴ της πλειοψηφία καὶ τὴν πιὸ συνεπὴ δημοκρατικὴ διαδικασία. Ἔτσι τὴν κριτικὴ ἐπιτροπὴ τῆς ἔκθεσης ἀποτέλεσαν οἱ: Β. Κατράκη, Γ. Βαλαδαινίδης, Γ. Παρμακέλλης, Γ. Φωκᾶς, Φ. Σαρρῆς, Μ. Χατζηνικολῆ, Γ. Γαΐτης, Π. Τέτσης, Κ. Μαλάμος. Τὴν ὀργανωτικὴ ἐπιτροπὴ οἱ: Ζ. Ἀλαφούζου, Δ. Γουναρίδης, Χ. Δαραβήμος, Α. Μπαχαριάν, Μ. Πρέκα καὶ οἱ Γ. Καββαδίας, Δ. Παπαστάμου καὶ Π. Χατζηθωμᾶς σὰν ἐκπρόσωποι τοῦ ὑπουργείου Πολιτισμοῦ.

Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι οἱ ἐπιτροπὲς δούλεψαν μὲ αἴσθημα εὐθύνης καὶ ἀνταποκρίθηκαν στὸ βαθμὸ τοῦ δυνατοῦ, *σὲ σχέση μὲ τὶς σημερινὲς συνθῆκες*, στὴν ἐντολὴ τῆς Συνέλευσης καὶ στὶς προσδοκίες καλλιτεχνῶν καὶ κοινοῦ. Γι' αὐτὸ τῆς ἀξίζει ἔπαινος.

Ἕνας ἀπὸ τοὺς βασικοὺς στόχους ποὺ καθόρισε ἡ Συνέλευση καὶ ἐπιδίωξαν οἱ ἐκλεγμένες ἐπιτροπὲς εἶναι:

Μὲ διάφορους τρόπους νὰ μεθοδευτεῖ τὸ ἄνοιγμα τοῦ δρόμου γιὰ τὴν προβολὴ τοῦ ἔργου τῶν νέων καλλιτεχνῶν σὰν ἕνα ἀπὸ τὰ μέσα γιὰ τὴ σταδιακὴ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν ἐξουθενωτικὴ πίεση τῶν διαφόρων κυκλωμάτων ἐκμετάλλευσης ἢ συσκότισης τοῦ ἔργου τους.

Μεγάλη σημασία δόθηκε στὴν ὅσο τὸ δυνατὸ πληρέστερη γνωριμία καὶ κατανόηση τῆς τέχνης ἀπὸ τὸ κοινό. Ἔτσι, σύμφωνα μὲ τὸ πρόγραμμα, κάθε Τετάρτη καὶ Παρασκευή, 5—8, οἱ καλλιτέχνες ποὺ ἐκθέτουν βρίσκονται στὴ διάθεση τοῦ κοινοῦ ποὺ ἐπισκέπτονται μεμονωμένα ἢ ὁμαδικὰ (ἐργοστάσια, σχολεῖα κλπ.) καὶ ἀπαντοῦν ἢ συζητοῦν πάνω στὸ ἔργο τους. Κάθε Τρίτη καὶ Σάββατο 9—10 γίνεται ἀπὸ τὸν καθηγητὴ κ. Χρ. Χρήστου παρουσίαση χρονικοῦ, ποὺ ἀφορᾶ τὴν ἱστορία καὶ τὴν ἐξέλιξη τῆς τέχνης. Ἑρμηνεία ἔργων ποὺ ἀντιπροσωπεύουν διάφορες τάσεις καὶ σχολὲς μὲ προβολὴ σλάϊτς.

Σὰν ἀπότιση φόρου τιμῆς πρὸς τοὺς ἐκλιπόντες καλλιτέχνες Ἀπάρτη, Μπουζιάνη, Παπαλουκᾶ, Σαραφιανό, Σκλάβο, Τσίγκο, ποὺ τὸ ἔργο τους στέκει σταθερὰ στὴν ἐξέλιξη τῆς τέχνης στὸν τόπο μας ἔχει διατεθεῖ εἰδικὴ αἴθουσα στὴ μνήμη τους. Σ' αὐτὴ ἐκτίθενται ἀντιπροσωπευτικὰ ἔργα τους.

Ἡ φετινὴ Πανελλήνια, ἀπέδειξε πὼς ἀντίθετα μ' ὅσα λέγονται ἢ γράφονται, οἱ καλλιτέχνες καὶ ἱκανοὶ καὶ οἱ ἁρμόδιοι εἶναι γιὰ νὰ πάρουν στὰ χέρια τους τὰ προβλήματα τοῦ εἰκαστικοῦ χώρου καὶ νὰ τὰ ὁδηγήσουν στὶς ἀναγκαῖες καὶ συνεπεῖς λύσεις, ἐξουδετερώνοντας τὶς κάθε λογῆς κηδεμονίες ἀπ' ὅπου κι ἂν προέρχονται. Αὐτὲς μόνο ζημιὰ τῆς προκάλεσαν ὡς τώρα.

Θὰ πρέπει νὰ περιμένουμε ὅτι ἡ φετινὴ Πανελλήνια Ἔκθεση θὰ ἀποτελέσει τὴν ἀφετηρία μιᾶς ἐξελικτικῆς πορείας τοῦ θεσμοῦ πρὸς τὰ μπρὸς ποὺ θὰ φτάσει νὰ ἐκπληρώνει στὸ ἀκέραιο τὸν προορισμὸ καὶ τὴν ἀποστολή της. Αὐτὴ εἶναι.

Γιὰ τὸ ὅλο καὶ σὲ ψηλότερο ἐπίπεδο ἀνέβασμα τῆς πολιτιστικῆς στάθμης προσφορᾶς τῆς μεγάλης μάζας τῶν λειτουργῶν τοῦ εἰκαστικοῦ χώρου ποὺ ὅλα τὰ δίνουν καὶ τὰ πάντα στεροῦνται, γιὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν στὴν ἀποστολὴ ποὺ καθορίζει τὸ ταλέντο τους.

Τί μπορεῖτε νὰ δεῖτε καὶ ν' ἀκούσετε σήμερα

Κινηματογράφος

1. «Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν κινηματογραφικὴ μηχανή». Τὸ Α καὶ τὸ Ω στὸ κινηματογραφικὸ γλωσσάρι ἀπὸ τὸν Τζίγκα Βερτώφ (1929).
2. «Ἀπεργία». Ἡ πρώτη συγκλονιστικὴ ταινία τοῦ Σ. Ἀϊζενστάιν.
3. «Ἡ καρδιὰ τῆς μάνας». Ἀπαρατήρητη πέρασε αὐτὴ ἡ θαυμάσια ταινία τοῦ Μὰρκ Ντονσκόϊ.
4. «Εἶμαι περίεργη - κίτρινη». Ἡ ἐνοχὴ συνείδηση τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπὸ τὸν Βίλγκοτ Σγιόμαν.
5. «Στέλλα». Ἀπὸ τὶς καλύτερες ταινίες τοῦ Μ. Κακογιάννη.
6. «Ἡ μνήμη». Μιὰ πρόσφατη ταινία τοῦ Γκριγκόρι Τσουχράϊ γιὰ τὴ μάχη τοῦ Στάλινγκραντ.
7. «2001, Ὀδύσσεια τοῦ Διαστήματος». Ἡ καλύτερη ταινία τοῦ Στάνλεϋ Κιούμπρικ.

Θέατρο

«Ἀ ν ο ι χ τ ὸ Θ έ α τ ρ ο»: «Κυριακάτικος Περίπατος» τοῦ Ζὰρζ Μισέλ.

«Βεάκη»: «Ἰσαβέλλα, τρεῖς καραβέλλες κι' ἕνας παραμυθᾶς» τοῦ Ντάριο Φό.

«Ἐλεύθερο Θέατρο»: «Ὁ τυχοδιώκτης» τοῦ Μ. Χουρμούζη.

«Σινεάκ»: «Ἡ δίκη τῶν φακέλλων» τοῦ Μπέριγκαν.

«Ριάλτο»: «Πλοῦτος» τοῦ Ἀριστοφάνη.

«*Στοά*»: «Τὸ σκιάχτρο τῆς Λουζιτάνια» τοῦ Πέτερ Βάϊς.

«Τέχνης»: «Τρόμος καὶ ἀθλιότητα τοῦ Γ' Ράϊχ» τοῦ Μ. Μπρέχτ.

«Παππᾶ»: «Ἡ Χιλὴ θὰ νικήσει» τοῦ Χουὰν Φαντόν.

Ε.Ι.Ρ.Τ.

20.15 «*Τὸ ἱστορικὸ ἀρχεῖο*». Στιγμὲς ποὺ συγκλόνισαν τὴν Ἑλλάδα. «Ὁ πόλεμος τοῦ '97».

21.30 «Τὸ κινηματογραφικὸ παρελθόν». Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν ταινία τοῦ Ν. Γουὸρκ Γκρίφιθ «Μισαλλοδοξία» (1916).

22.45 «Μπαλλέτο».

Ραδιόφωνο

Ἐθνικὸ πρόγραμμα: 22.00, «Συμφωνία τῆς ὀρχήστρας τοῦ Ε.Ι.Ρ.Τ.».

Δεύτερο πρόγραμμα: 23.00, «Ραδιοφωνικὴ βιβλιοθήκη». Τὸ μυθιστόρημα τῆς Ἔλλης Ἀλεξίου «Χριστιανικὸ παρθεναγωγεῖο».

Τρίτο πρόγραμμα: 22.00, Κοντσέρτο γκρόσο τοῦ Βιβάλντι. 22.25, Συμφωνικὴ συναυλία.

ΣΕΡΓΚΕΪ ΣΜΥΡΝΟΦ

ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΟΥ ΜΠΡΕΣΤ

Μιὰ ζωντανὴ μαρτυρία

157

Ἔπαιρνε πρωτοβουλίες καὶ ἦταν τολμηρός. Αὐτὸς ὀργάνωσε τὴ δραπέτευση ἀπ' τὸ χιτλερικὸ στρατόπεδο τῶν πέντε πρώην φυγοπαίδων στρατιωτικῶν μονάδων — τῶν Βολόντια Καζμίν, Βολόντια Ἰσμαΐλοφ, Κόλια Νόβικοφ καὶ γώ. Φεύγοντας ἀπ' τὸ στρατόπεδο, πέσαμε στὴ φυλακὴ τοῦ Μπρέστ, ὅπου οἱ φασίστες ξεθέωναν τοὺς αἰχμαλώτους στὴν πείνα, προσπαθώντας νὰ σπάσουν ὁριστικὰ τὴ θέληση ἀντίστασης τῶν Σοβιετικῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ τοὺς ἐπιβάλουν τὴ θέλησή τους. Ὁ Πέτια καὶ δῶ ἔδειξε πρωτοβουλία καὶ ἐφευρετικότητα. Κατάφερε τότε νὰ μιλάει γερμανικὰ καὶ νὰ συνεννοεῖται μὲ τοὺς Γερμανούς. Ὕστερα ἀπ' αὐτὸ μᾶς ἀπόλυσαν τὴν τέταρτη μέρα κράτησής μας ἀπ' τὴν τρομερὴ αὐτὴ φυλακή.

Βγαίνοντας ἀπ' τὴ φυλακή, ὁ *Πέτια ἀνακάλυψε στὰ νότια* προάστια τοῦ Μπρέστ ἀποθήκη πυρομαχικῶν καὶ μᾶς πρότεινε ἀμέσως νὰ τὴν ἀνατινάξουμε. Δυστυχῶς δὲν τὸ κατορθώσαμε, γιατὶ ἄρχισαν συχνὰ μαζικὰ μπλόκα καὶ ἀναγκαστήκαμε νὰ φύγουμε ἀπ' τὴν πόλη. Τραβήξαμε πρὸς ἀνατολὰς νὰ ἑνωθοῦμε μὲ τοὺς δικούς μας.

Παρὰ τὰ δεκατέσσερα χρονάκια του, ὁ Πέτια εἶχε πολλὲς καλὲς ὀργανωτικὲς ἱκανότητες. Μὲ τὴ γενναιότητα καὶ τὴν ἀφοβία του κατέκτησε τὴν ἐμπιστοσύνη τῆς πεντάδας μας, καὶ ἔτσι, χωρὶς ἐπίσημο διορισμό, ἔγινε ὁ πραγματικός μας ἀρχηγός, ὁ καλύτερος φίλος καὶ πιὸ στενὸς σύντροφος. Παρὰ τὸ γεγονὸς ποὺ βρισκόμασταν στὰ μετόπισθεν τοῦ ἐχθροῦ καὶ σὲ δύσκολες ὧρες, δὲν ἔχανε ποτὲ τὸ κουράγιο του καὶ δὲν ἄφηνε καὶ τοὺς ἄλλους νὰ ἀπαγοητευθοῦν. Ἔλεγε συχνὰ τὸ ἀγαπημένο τραγουδάκι του, ποὺ τὰ λόγια του τὰ ἄκουσα γιὰ πρώτη φορὰ ἀπ' αὐτόν:

Στὶς θάλασσες καὶ τοὺς ὠκεανοὺς

Τὸ κόκκινο λάβαρο κυματίζει πάνω ἀπ' τὰ νερά.

Ἔξω οἱ ἀπρόσκλητοι ἐχθροὶ

Ἀπ' τὶς ἀκτὲς τῆς πατρικῆς γῆς.

Πίστευε στὴ μελλοντικὴ νίκη καὶ δὲν εἶχε καμιὰ ἀμφιβολία γι' αὐτήν. Ἔλεγε ὅφαδα στοὺς ντόπιους, ὅτι ὁ Σοβιετικὸς Στρατὸς θὰ ξαναγυρίσει, θὰ γυρίσει ἐδῶ καὶ ἡ σοβιετικὴ ἐξουσία.

Ταυτόχρονα μὲ τὸν Κοτέλνικοφ ἔστειλε γράμμα καὶ ὁ τρίτος τῆς πεντάδας — ὁ Βλαντίμιρ Καζμίν, ποὺ τραβοῦσε κάποτε μαζὶ μὲ τὸν Πέτια ἀνάμεσα ἀπ' τὰ δάση καὶ τὰ ἕλη τῆς Λευκορωσίας πρὸς τὴ γραμμὴ τοῦ μετώπου. Ὁ Β. Π. Καζμὶν εἶναι τώρα ἠλεκτρολόγος μηχανικὸς καὶ ἐργάζεται στὴν κατασκευὴ γραμμῶν μεταφορᾶς ρεύματος. Ἔμαθε μὲ χαρά, πὼς ὁ φίλος τῆς νιότης του καὶ συμπολεμιστής ζεῖ, καὶ ἔχει τώρα συνεχῆ *ἐπικοινωνία μαζί του. Ἀπομένει* ἄγνωστη ἡ τύχη τοῦ τέταρτου τῆς πεντάδας — τοῦ Βολόντια Ἰσμαΐλοφ. Ὅσον ἀφορᾶ τὸν πέμπτο — τὸν Κόλια Νόβικοφ, ὅπως ἐξακριβώθηκε ἀργότερα, γύρισε στὴν πατρίδα μετὰ τὸν πόλεμο καὶ πέθανε κάπου στὸ Βόρειο Καύκασο, λίγο πρὶν ἀρχίσω τὶς ἔρευνες γιὰ τοὺς ἥρωες τοῦ Μπρέστ.

Λέγει τὰ καλύτερα λόγια γιὰ τὴν ἡρωΐδα τοῦ Κάστρου τοῦ Μπρέστ, στρατιωτικὴ ἀρχινοσοκόμα Ραΐσα Ἀμπακούμοβα, ὁ πρώην ὑπερασπιστὴς τοῦ Κάστρου στὸ Ἀνατολικὸ ὀχυρὸ ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγὸς Στεπὰν Τερέχοφ, ποὺ μένει τώρα στὴν πόλη Μοζὶρ τῆς Λευκορωσίας.

«*Δίπλα μας, — γράφει, — βρίσκονταν οἱ τραυματίες, ποὺ τοὺς φρόντιζε ἡ Ἀμπακούμοβα. Ἡ γυναίκα αὐτὴ ἅρπαζε κάτω ἀπ' τὴ μύτη τῶν χιτλερικῶν τοὺς τραυματίες καὶ μόνη, πάνω στὶς πλάτες της, κάτω ἀπ' τὰ πυρά, τοὺς κουβαλοῦσε σὲ ἀκίνδυνο μέρος*»

(ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ)

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗ ΧΙΛΗ

Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἀλληλεγγύης πρὸς τὸ χιλιανὸ λαό, διοργανώνει *αὔριο Σάββατο στὶς 7 τὸ βράδυ* στὸ γήπεδο τοῦ Πανιωνίου στὴ Ν. Σμύρνη, ἐκδήλωση - συναυλία γιὰ συμπαράσταση στὸν ἀγωνιζόμενο χιλιανὸ λαό.

Στὴν ἐκδήλωση συμμετέχουν:

- Ἀντιπροσωπεία τῆς νεολαίας τῆς Λαϊκῆς Ἑνότητας τῆς Χιλῆς μὲ ἐπικεφαλῆς τὴ ρ. Γκλάντυς Μαρίν, μέλος τῆς Κ.Ε. τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος Χιλῆς, γραμματέας τῆς Κομμουνιστικῆς Νεολαίας Χιλῆς καὶ βουλευτίνα στὴν κυβέρνηση «Λαϊκῆς Ἑνότητας» τοῦ Ἀλλιέντε.
- Τὸ μουσικὸ συγκρότημα «Ἴντι Ἰλλιμάνι» τῆς Λαϊκῆς Ἑνότητας, σὲ ἐπαναστατικὰ τραγούδια τῆς Χιλῆς καὶ γνωστοὶ Ἕλληνες καλλιτέχνες, μεταξὺ τῶν ὁποίων θὰ εἶναι οἱ: Χ. Λεοντῆς, Σ. Σαμοΐλης, Μ. Λοΐζος, Γ. Νταλλάρας, Ν. Ξυλούρης καὶ τὸ μουσικὸ συγκρότημα τῆς μπουάτ «Τσιμπούρι».

Μιὰ σκηνὴ ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Ἔλιας Κανέττι «Οἱ Ἀριθμημένοι», ποὺ θὰ παρουσιάσει τὸ Κ.Θ.Β.Ε. στὴν Ἀθήνα.

Τὸ εἰσιτήριο γιὰ τὴν ἐκδήλωση θὰ εἶναι 20 δρχ. καὶ οἱ εἰσπράξεις θὰ διατεθοῦν γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν οἰκογενειῶν τῶν πολιτικῶν κρατουμένων στὴ Χιλή.

Οἱ ἐκδηλώσεις - συναυλίες θὰ γίνουν καὶ στὶς πόλεις: Πάτρα 11—4, Λάρισα 13—4 καὶ Θεσσαλονίκη 14—4. Ἐπίσης ἡ «Γυναικεία Ἐπιτροπὴ Ἀλληλεγγύης πρὸς τὶς Γυναῖκες τῆς Χιλῆς», ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ τίς: Ἀδαμοπούλου Σόφη, Ἀλεξίου Ἔλλη, Ἀνταχοπούλου Γλυκερία, Ἰακωβίδη Λιλή, Κατράκη Βάσω, Κυριακίδου Μαρία, Οἰκονομοπούλου Ἰωάννα, Πρίφτη Κλεοπάτρα, Παπανδρίου Μαργαρίτα, Σταματοπούλου Τασία καὶ Χαραλαμποπούλου, δηλώνει ὅτι προσχωρεῖ στὴν «Ἐπιτροπὴ Πρωτοβουλίας Ἀλληλεγγύης πρὸς τὸν Χιλιανὸ Λαό». Μιὰ ἄλλη ἐπίσης Ἐπιτροπὴ ἀλληλεγγύης πρὸς τὸ χιλιανὸ λαό, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ τίς: Στραγκοπούλου Δανάη, Φλέμιγκ Ἀμαλία καὶ Βλασσοπούλου Λήδα, δηλώνει ὅτι καὶ αὐτὴ προσχωρεῖ στὴν πιὸ πάνω «*Ἐπιτροπὴ Πρωτοβουλίας* πρὸς τὸν Χιλιανὸ Λαό».

«ΟΙ ΑΡΙΘΜΗΜΕΝΟΙ» ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Τὸ «Κρατικὸ Θέατρο Βορείου Ἑλλάδος» στὰ πλαίσια τῶν ἀνταλλαγῶν παραστάσεων τῶν δύο κρατικῶν σκηνῶν, θὰ παρουσιάσει στὴν Ἀθήνα ἀπὸ 18 ὡς καὶ 27 Ἀπρίλη 1975 καὶ ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου, τὸ ἔργο τοῦ Ἔλιας Κανέττι «Οἱ ἀριθμημένοι». Ἡ μετάφραση καὶ ἡ σκηνοθεσία τοῦ ἔργου ἔχουν γίνει ἀπὸ τὸν Μίνω Βολονάκη, σκηνογραφίες - κοστούμια ἀπὸ τὸν Διονύση Φωτόπουλο καὶ οἱ ὁπλομαχίες ἀπὸ τὸν Βασίλη Κοκκόλη.

Στὴ διανομὴ παίρνουν μέρος οἱ: Λ. Πέτσας, Γ. Βόγλης, Κ. Χέλμη, Γ. Κόσδαγλης, Λ. Τριανταφύλλου, Δ. Κολές, Μ. Οἰκονομίδου, Ν. Βρεττός, Κ. Ματσακάς, Ν. Μυραϊτόπουλος κ.ἄ.

ΣΗΜΕΡΑ ΟΙ «ΑΛΙΕΙΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΩΝ» ΣΤΗ ΛΥΡΙΚΗ ΣΚΗΝΗ

Σήμερα, στὶς 8.30 τὸ βράδυ, ἡ Λυρικὴ Σκηνὴ παρουσιάζει γιὰ πρώτη φορὰ φέτος, τὴν ὄπερα τοῦ Μπιζὲ «Ἁλιεῖς Μαργαριταριῶν», μὲ μουσικὴ διεύθυνση τοῦ μαέστρου Λευτέρη Χαλκιαδάκη καὶ σκηνοθεσία τοῦ Μπλάντεν Σάμπλιτς τῆς Ὄπερας τοῦ Βελιγραδίου. Οἱ σκηνογραφίες καὶ τὰ κοστούμια εἶναι τοῦ Νίκου Πετρόπουλου, ἡ διεύθυνση τῆς χορωδίας τοῦ Μιχάλη Βούρτση καὶ ἡ χορογραφία τῆς Ὀλυμπίας Γελοδάρη.

Ἔκτακτα θὰ συμμετέχουν ὁ βαρύτονος Τζὼν Μοδινὸς καὶ ὁ τενόρος Παῦλος Ράπτης. Συμπρωταγωνιστοῦν ἡ σοπράνο Φώφη Σαραντοπούλου καὶ ὁ βαθύφωνος Νίκος Δασκαλάκης.

Τὸ ἔργο μὲ τοὺς ἴδιους πρωταγωνιστὲς θὰ ἐπαναληφθεῖ τὴν Κυριακή, στὶς 7 τὸ βράδυ.

ΣΥΣΚΕΨΗ ΣΤΗ ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΚΑΒΑΛΑΣ

Σύσκεψη πραγματοποιήθηκε στὴ Νομαρχία Καβάλας μὲ θέμα τὴν καλύτερη ὀργάνωση γιὰ τὴ συλλογὴ κειμηλίων ἀπὸ τὸν μακεδονικὸ ἀγώνα. Στὴ σύσκεψη πῆραν μέρος ὁ νομάρχης, ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἑταιρίας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Λαογραφικοῦ Μουσείου Καβάλας καὶ ἄλλοι ἁρμόδιοι παράγοντες.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ Μ. ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ ΣΤΟ ΕΙΡΤ

Συνέντευξη στὴν τηλεόραση — ποὺ εἶναι καὶ ἡ πρώτη του στὴν T.V. — δίνει αὔριο καὶ ὥρα 8 μ.μ. — στὸ ΕΙΡΤ ὁ Μίκης Θεοδωράκης.

Στὴ συνέχεια θὰ παρουσιάσει τὸ ἔργο του «Ἐπιφάνια — Ἀβέρωφ», σὲ στίχους Γιώργου Σεφέρη, μὲ τὸν Ἀντώνη Καλογιάννη, μεγάλη ὀρχήστρα καὶ χορωδία.

Τὸ παραπάνω ἔργο κυκλοφορεῖ *καὶ σὲ δίσκους (διπλὸ Ἄλμπουμ)*, μαζὶ μὲ τὸ ἔργο «Ὁ ἥλιος καὶ ὁ χρόνος», ὅπου παίρνουν μέρος οἱ: Μαρία Φαραντούρη, Πέτρος Πανδῆς, Ἀντώνης Καλογιάννης, Μαρία Δημητριάδη καὶ ἀπαγγέλλουν ὁ Γουϊλσὰν καὶ ὁ Μοντάν.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ Γ. ΜΑΝΙΚΑΣ ΣΤΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Ὁ ποιητὴς Γ. Μανίκας προσκλήθηκε σὰ φιλοξενούμενος ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ Φιλίας καὶ Πολιτιστικῶν Σχέσεων μὲ τὸ ἐξωτερικό.

200 ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ «ΚΑΒΑ»

Τὶς 200 παραστάσεις τοῦ ἔργου τοῦ *Νότη Περγιάλη* «Αὐτὸ τὸ δέντρο δὲν τὸ λέγανε ὑπομονή» γιορτάζει σήμερα στὸ θέατρο «Κάβα» ὁ θίασος Νίκου Χατζίσκου - Τιτίκας Νικηφοράκη.

Τὸ ἔργο ἀνέβηκε μὲ σκηνοθεσία Νίκου Χατζίσκου, σκηνικὰ Περικλῆ Δουρουμάνη, χορογραφίες Τατιάνας Βαρούτη, καὶ μουσικὴ Μίκη Θεοδωράκη.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ θιασάρχες στὴν ἑρμηνεία τοῦ ἔργου παίρνουν μέρος οἱ: Μαρία Φωκᾶ, Ἀντώνης Ξενάκης, Μάκης Πανώριος, Αἰμίλιος Μεσσίδης, Τάκης Καραθανάσης, Ρένα Γκρέλα, Περικλῆς Παναγιωτόπουλος, Πάρις Πατριαρχέας κ.ἄ. Τὴ σημερινὴ παράσταση θὰ προλογίσει ὁ Βασίλης Μεσολογγίτης.

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΡΕΣΙΤΑΛ ΤΗΣ ΝΤ. ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ἄρχισε ἡ πώληση τῶν εἰσιτηρίων γιὰ τὸ ρεσιτὰλ τῆς Ντόρας Μπακοπούλου, ποὺ ὀργανώνουν γιὰ τὶς 17 τοῦ Ἀπρίλη καὶ ὥρα 9 μ.μ. στὸν «Παρνασσὸ» τὰ «Μουσικὰ Βραδυνά».

Τὰ εἰσιτήρια πωλοῦνται ἀπὸ τὸ θυρωρεῖο τοῦ «Παρνασσοῦ».

ΜΙΑ ΒΔΟΜΑΔΑ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ (30 Μάρτη - 5 Ἀπρίλη)

Τηλεκριτική

Τὴν προηγούμενη βδομάδα εἴδαμε στὸ τηλεοπτικὸ δίκτυο τοῦ Ε.Ι.Ρ.Τ. νὰ πραγματοποιεῖται τὸ νέο πρόγραμμα τοῦ Ἱδρύματος, ποὺ μὲ τόσες ἐπιφυλάξεις καὶ θόρυβο εἶχε ἐξαγγελθεῖ ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴ του διεύθυνση. Καὶ παρατηρήσαμε, πέρα ἀπὸ τὴν ἔλλειψη καλλιτεχνικῆς εὐαισθησίας ἀπὸ τοὺς ὑπεύθυνους παραγωγοὺς τῶν προγραμμάτων καὶ τοὺς τεχνικοὺς ἐρασιτεχνισμούς τους, τὴ συνέχιση τοῦ ἴδιου πνεύματος, μὲ κάποια σχετικὴ διόρθωση τῆς γραμμῆς πρὸς τὸν δυτικοευρωπαϊκὸ ἐφιλελευθερισμό.

Νὰ πνίγονται οἱ ἴδιες καθιερωμένες ἕξεις, ἡ ἴδια πρόχειρη καὶ συντηρητικὴ ἀντιμετώπιση θεμάτων καὶ προβλημάτων, ποὺ ἀποσχολοῦν τὴ σημερινὴ πραγματικότητα, καθὼς καὶ τὸν ἴδιο ἀποκλεισμὸ τῶν προοδευτικῶν δυνάμεων τοῦ τόπου (πολιτικῶν καὶ πολιτιστικῶν φορέων).

Καὶ τὰ διαπιστώσαμε ὅλα αὐτά, βλέποντας καὶ παρακολουθώντας ἐξονυχιστικά, ὅλα σχεδὸν τὰ προγράμματα τοῦ Ἱδρύματος, σὲ ὧρες πολὺ ἀκροαματικὲς καὶ εὐαίσθητες (ἀπὸ τὶς ὀχτὼ τὸ βράδυ καὶ μετά). Καὶ ἰδιαίτερα τώρα, μὲ τὸ νέο πρόγραμμα τοῦ Ἱδρύματος, παρατηρήσαμε τὴν ἔξυπνη καὶ εὐέλικτη πολιτική του στὴν οὐσία τῶν ἀγρατῶν τοῦ προγράμματος, ποὺ καὶ ἀπὸ μιὰ πρόχειρη καὶ γρήγορη ματιὰ φαίνεται σὰν πραγματικὰ νέα, προοδευτικὴ ἀλλαγή, ἐνῶ στὴν οὐσία ἐξακολουθεῖ τὴν ἴδια ἐπικίνδυνη *τακτικὴ τῆς διάβρωσης*, σ' ὅλα τὰ ἐπίπεδα, τοῦ πολυάριθμου τηλεοπτικοῦ της κοινοῦ. Καταργώντας ὅλα τὰ ἑλληνικὰ σήριαλς — ἡ πρωτοπορία τῆς ἀποβλάκωσης — καὶ δημιουργώντας προγράμματα ἔρευνας καὶ γενικοῦ προβληματισμοῦ, οἱ ἁρμόδιοι τοῦ Ἱδρύματος ἐξασφαλίζουν τὸ ἄλλοθι τῆς ἀνανέωσης καὶ τῆς προόδου. Ἀλλὰ τί νὰ ποῦμε γι' αὐτὲς τὶς συζητήσεις, ἔρευνες καὶ συνεντεύξεις; Γιὰ τὴν ἐπιλογὴ τῶν θεμάτων (ἀπὸ τὸν Ὠνάση ὡς καὶ τὰ ναρκωτικὰ προβλημάτισαν τοὺς ὁμιλητὲς καὶ συνέδρους) ἢ γιὰ τὸν τρόπο καὶ τὴν πολιτικὴ τοποθέτηση ποὺ πῆραν πάνω σ' αὐτὰ τὰ θέματα (μᾶς εἶπαν καὶ ἀκούσαμε πόσο εὐεργέτης καὶ ἐπιτυχημένος ἄνθρωπος ἦταν ὁ Ὠνάσης).

Ἴσως θὰ πρέπει κάποια στιγμὴ νὰ καταλάβουν — ἂν θέλουν ν' ἀκολουθήσουν τὰ χνάρια δυτικοευρωπαϊκῶν προτύπων — ὅτι σὲ κάθε συζήτηση, ἔρευνα ἢ συνέντευξη θὰ πρέπει νὰ συμμετέχει ὅλο τὸ πολιτικὸ φάσμα, ἀπὸ τὰ δεξιὰ ὡς τ' ἀριστερά.

Ἡ προοδευτικότητα καὶ ἡ πολιτικὴ γραμμὴ τῶν ἐκφραζομένων ἀπόψεων στὰ σχετικὰ προγράμματα τῆς προηγούμενης βδομάδας ἄρχιζε ἀπὸ τὴν ἀπολὺ δεξιὰ καὶ κατέληγε στὴν ἐκκεντρικῆς δεξιᾶ ἄποψη.

Θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ καταλάβουν οἱ προγραμματιστὲς τοῦ Ἱδρύματος, ὅτι οἱ παρουσιαστὲς αὐτῶν τῶν προγραμμάτων περισσότερη ἱκανότητα πρέπει νὰ ἔχουν στὸ χειρισμὸ τῶν *θεμάτων παρὰ* νὰ ἐκτιμοῦνται δυσανάλογα οἱ ἑρμηνευτικές τους ἱκανότητες. Τί νὰ ποῦμε γιὰ τοὺς σκηνοθέτες καὶ τοὺς καλλιτεχνικοὺς ἐπιμελητὲς τῶν ἐκπομπῶν. Νὰ προσέχουν τὴν εἰκόνα καὶ τὸ ντεκὸρ (χρησιμοποιοῦν κάτι τραπέζια ποὺ μόνο θέση στὴν κουζίνα ἔχουν) καθὼς καὶ τὴν κίνηση τῶν καμεραμὰν (στὸ περιβόητο «Δεῖπνο τῆς Τρίτης» ποὺ ὑποτίθεται ὅτι ὅλοι τρῶνε... ὅ,τιδήποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ φαγητά); Ἢ νὰ τοὺς τονίσουμε καὶ πάλι — φαίνεται πὼς τὸ ξεχνᾶνε — ὅτι ἡ τηλεόραση μας εἶναι μαυρόασπρη ἄρα τὰ χρώματα ποὺ θὰ ἐπιλέγονται γιὰ τὸ ντεκὸρ θὰ πρέπει νὰ ἀντανακλοῦν «κοντράστ» καὶ ὄχι ἐπίπεδες καὶ ταρίζες ἐπιφάνειες;

Ἀλλὰ τὸ ἱλαροτραγικὸ συμβαίνει μὲ τὴ χρήση μουσικῆς ποὺ συνοδεύουν τὶς ἐκπομπές. Μιὰ μουσικὴ ποὺ σπάει κόκκαλα καὶ μὲ τὴ μονοτονία της, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴ συχνὴ της ἐπανάληψη (γιὰ παράδειγμα παρακολουθεῖστε τὸ «Μινεξέδειτα Πολιτεία» ποὺ κάθε πλάνο της συνοδεύεται ἀπὸ μιὰ συγκεκριμένη μουσικὴ μελωδία).

Ἀποκορύφωμα ὅλων αὐτῶν εἶναι τὰ διαφημιστικὰ σποτς καὶ οἱ σφῆνες. Τέτια κατάχρηση καὶ ἀντιμετώπιση τῆς διαφήμισης δὲν ξανάγινε σὲ κανένα μέρος τοῦ κόσμου. Μήπως εἶναι πιὸ σωστὸ καὶ λογικὸ τὰ διαφημιστικὰ νὰ μὴν «ἐπεμβαίνουν» στὴν ἀρχὴ τῆς ἐκπομπῆς ἀλλὰ κάπου στὰ μισὰ τοῦ δρόμου σὰν διάλειμμα;

Πέρα ἀπ' ὅλα αὐτὰ οἱ ἀστυνομικὲς ἐκπομπὲς «συνεχίζεται»... συνεχίζονται ἐπρὸς γνῶσιν καὶ συμμόρφωσιν τοῦ κοινοῦ.

Θέατρο — Κινηματογράφος

Τὰ μόνα ἴσως θετικὰ ἀλλὰ καὶ ἀπιτελῆ βήματα τοῦ ἀνανεωτικοῦ πνεύματος τοῦ Ἱδρύματος, γίνονται στὸ χῶρο τῶν θεατρικῶν παραστάσεων καὶ τῶν κλασικῶν κινηματογραφικῶν ταινιῶν.

Δὲ θάταν ὑπερβολὴ ἂν χαρακτηρίζουμε τὶς ἐκπομπὲς «Παγκόσμιο θέατρο» καὶ «Χρυσὴ ὀθόνη» σὰν τὶς καλύτερες τοῦ Ἱδρύματος καὶ ἀπὸ τὰ προγράμματα «σήριαλ» καὶ αὐτοτελεῖς *σειρές*», *ἡ μόνη* φροντισμένη καὶ παρουσιάσιμη σειρὰ εἶναι ἡ μεταφορὰ τοῦ μυθιστορήματος τοῦ μεγάλου ρεαλιστῆ Γάλλου συγγραφέα Μπαλζάκ, «Μπάρμπα Γκοριό» κάθε Δευτέρα βράδυ.

Γιὰ τὴν «Ἑλληνικὴ ταινία» προτείνουμε νὰ γίνει μιὰ ἱστορικὴ ἀναδρομὴ στὸν ἑλληνικὸ κινηματογράφο μὲ «ἑνότητες» γιὰ τὰ διάφορα εἴδη (δράμα, κωμειδύλλια, μιούζικαλ κ.ἄ.) μὲ τὶς πιὸ σημαντικὲς ταινίες τῆς ντόπιας παραγωγῆς, σχολιασμένες ἀπὸ θεωρητικοὺς τοῦ κινηματογράφου.

Ἀλλὰ τὸ θέμα μας δὲν ἐξαντλεῖται ἐδῶ.

Θὰ ἐξακολουθήσουμε νὰ παρακολουθοῦμε τὴ δραστηριότητα τῶν προγραμμάτων τοῦ ΕΙΡΤ μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς οἱ ἁρμόδιοι τοῦ Ἱδρύματος θὰ θελήσουν νὰ δείξουν στὸ μέλλον πὼς λαμβάνουν ὑπ' ὄψη τους τὰ αἰτήματα τοῦ μεγάλου κοινοῦ γιὰ μιὰ ἑλληνικὴ τηλεόραση ποὺ θὰ ἐκφράζει τὶς πολιτιστικὲς ἀνάγκες τῆς χώρας.

Δ.